מה המורשת שרוצים להעביר ניצולי השואה ?

למורים

זהו פרק הסיום לנושא של "לעולם לא עוד" ואין יותר מתאים לסיכום מאשר להציג את המסרים שנושאים ניצולי השואה באשר למורשת הזיכרון.

בשיעור זה יוצג מנשר ניצולי השואה וקטעים בהם מבטאת את דעותיה ניצולת השואה חווקה רבן (1924-2014) .

מוצע בחלק א' של השיעור לצפות בשני הקטעים שבהם מדברת חווקה רבן על מורשת השואה מנקודת מבטה ולענות על השאלות המתיחסות אל דבריה .

בחלק ב' של השיעור מוצע לקרא את מנשר הניצולים ולהעלות את השאלות המתייחסות אליו.

חלק א'

קטע ראשון

חווקה רבן בסיום מסע לפולין דקות 47.55-50.34

https://www.youtube.com/watch?v=f8Z-9SL8zvY

שאלה : האם המסרים שמנסה חווקה רבן להעביר הם מסרים לאומיים-פרטיקולאריים או הומניסטים -אוניברסליים?

קטע שני

https://vimeo.com/234540603

שאלות

- מה עמדתה של חווקה רבן באשר למסעות לפולין?

-מה היה בעבר יחסה של חווקה רבן לעובדת הקמת קיבוצה -לוחמי הגיטאות על אדמת הכפר הערבי סמרייה ומה יחסה לכך יותר מאוחר?

-מה טוענת חווקה רבן לגבי המלחמה ?

-האם המסרים שמנסה חווקה רבן להעביר הם מסרים לאומיים-פרטיקולאריים או הומניסטים -אוניברסליים?

-בחר.י אחד מהטיעונים שמשמעותי בעיניך.

ב. אתם.ן מוזמנים.ות לקרא את מנשר ניצולי השואה ולסמן בו את המשפטים המבטאים את המורשת שאותה מבקשים הניצולים להעביר

מה מאפיין את הערכים שאותם מבקשים הניצולים להעביר ?

בחר.י משפט אחד שמשמעותי בעיניך

חלק ב'

שאלה מנחה לקריאת הקטע:

האם מורשת ניצולי השואה מבטאת ערכים לאומיים -פרטיקולריים או ערכים הומניסטיים-אוניברסליים? בססו את תשובותיכם.ן על משפטים מהמנשר.

מנשר ניצולי השואה (2002)

אנחנו דור ניצולי השואה הולכים ומתמעטים. בעוד שנים לא רבות לא יהיה עוד על כדור הארץ אדם שיוכל להעיד: "אני זוכר את מה שאירע בשואה". יוותרו רק ספרי זיכרונות ומחקר, תמונות וסרטים, ועדויות ניצולים. או אז יהפוך זיכרון השואה מגורל כפוי, החתום בבשרנו ובנשמתנו, לייעוד היסטורי שעל האנושות ועל הדורות הבאים לשאת באחריות לצקת בו תוכן ומהות.

באביב 1945, נדמו קולות וזוועות מלחמת העולם השנייה, ואנו, שרידי יהדות אירופה, יצאנו ממחנות המוות ומגאיות ההריגה, אחד מעיר ושניים ממשפחה, מוכים ומרי נפש, מיותמים, ללא קהילה וללא בית, ובלי נפש קרובה המחכה לנו ברחבי תבל. המלחמה הסתיימה, אך אנו תהינו, נבוכים וכואבים, האם אחרי חשכת הגטאות, רכבות המוות ומחנות הריכוז וההשמדה, נהיה עוד מסוגלים להחיות בקרבנו את פתיל החיים, לאהוב, לעבוד, להקים משפחות ולציין ימי חג ומועד? אנו לא נהפכנו לשונאי אדם ולשוחרי נקם על דם נקיים. זוהי עדות ניצחת לערכי המוסר הטבועים בהוויית עמנו עתיק היומין, ולאמונה ברוח האדם ובהשגחה. אנו בחרנו בחיים. שיקמנו את עצמנו, השתלבנו במאבק להקמת מדינת ישראל ותרמנו לחברה בישראל ובארצות ההגירה השונות שאליהן הגענו.

מרבית שרידי השואה באו לישראל - מדינת העם היהודי. היה זה עבורם לקח קיומי מהשואה. ביסודותיה של מדינת ישראל הונחו לא רק זכרם של שישה מיליון מבני העם היהודי שהושמד אלא גם הלקחים ההיסטוריים כדי שלא תשנה עוד שואה. מאז ועד היום אנו מתמודדים עם הסוגיות המעיקות הרבות העולות מסיפור השואה: על מה ולמה נעשתה הזוועה? מדוע סומנו היהודים על-ידי הגרמנים כסכנה לאנושות שיש להשמידם? מדוע דווקא מקרב העם הגרמני שהוליד הוגים ומורי הלכה באתיקה וענקי יצירה בתרבות המודרנית יצאו הרוצחים שיצרו והפעילו את מכונת ההשמדה חסרת התקדים?!

אמנם, אנחנו ציבור פלורליסטי, רב פנים ודעות, אך משותף לנו ומאחד אותנו הרצון למסור לדורות הבאים את לקחי חיינו המיוסרים בטרם ירד המסך וייפרדו גם אחרוני הניצולים מזירת החיים. מכאן, מירושלים, מיד ושם - אתר ההנצחה של העם היהודי לשואה ולגבורה, ובמעמד זה אנו משמיעים את קולנו.

במסורת היהודית הזיכרון הוא ערך מכונן. ואולם, אין הזיכרון מבודד בערך עצמאי אלא נסמך לחובה המוסרית. היום, כשאנו, ניצולי השואה שהזיכרון צרוב בבשרנו, באים להעביר את לפיד שליחות הזכירה לדורות הבאים, אנו מעבירים עמו גם את המסר היהודי שהזיכרון צריך להוליד למעשה ולמחויבות מוסרית. הוא צריך להיות הבסיס לפעולה ומקור הכוח ליצירת עולם טוב יותר. "לא תרצח" - היא החובה המוסרית העליונה אשר הוטלה על האנושות בהר סיני.

זיכרון הרצח של ששה מיליוני יהודים ועוד רבים אחרים בידי הנאצים ועוזריהם, מחייב אותנו בחובה שאין למעלה ממנה לצו של "לא תרצח". החיים הם יצירת אלוה שבן אנוש לא יהין ליטול מזולתו, מאדם שנברא בצלם אלוהים. כחלק מזיכרון השואה אנו קוראים לחתור ללא לאות לשמירה קפדנית על חיי אדם ולהימנע משפיכות דמים.

אנו, כמי שכבודם האנושי חולל עד עפר ובשמם של אלו שגורלם נחתם להשפלה מזוויעה בטרם הוצאו להורג, קוראים לעולם כולו להתאחד סביב ערכי זכויות האדם והשוויון בין בני האדם ללא הבדל דת, גזע, לאום, מעמד חברתי או מין. רודנות ואלימות פוליטית כמו ניצול כלכלי אכזרי תוך רמיסת כבודם האנושי של יחידים וקבוצות, הם חטאים שאין להם כפרה ואשר על העולם הנאור להתאחד בפעולה

נחושה כנגדם.

אין חלופה ממשית לקיום זה לצד זה של בני האדם ושל העמים. יש לעשות הכול כדי שבעיות יפתרו לא בשפיכות דמים אלא בסיג ובשיח, במזרח התיכון ובעולם כולו.

אנטישמיות וכל סוג אחר של גזענות טומנים בחובם סכנה לא רק ליהודים אלא לכל העולם. חבויות בהם מגמות שיכולות להוביל לרצח עם. בימים אלו ה"אנטישמיות החדשה" מכוונת בו-זמנית נגד היהודים, נגד ישראל ונגד הציונות, תוך הפיכת מושגים אלה למושגים נרדפים.

תופעות אלה שכיחות גם בתעמולה הבאה מהעולם הערבי. השואה הראתה לעולם עד היכן מגיע כוחן ההרסני של האנטישמיות והגזענות. הכחשת השואה, מזעור השואה ובנאליזציה של השואה, הם פתח מילוט מהסקת מסקנות מתבקשות מהעבר והפקת לקחים לעתיד. אנו נציגיו של דור הניצולים קוראים לכל אנשי המצפון בעולם לעקור תופעות אלה מן השורש ולהיאבק בהן ללא פשרות.

על-אף שזיכרון השואה טעון וספוג בחורבן, ברוע ובאבדן צלם אנוש המאיימים על כל ערך אנושי, אנו, הניצולים שצעדנו בגיא צלמוות וראינו כיצד משפחותינו, קהילותינו, ועמנו מושמדים, לא שקענו אל תהומות הייאוש ולא איבדנו את האמונה באדם ובצלם אלוהים. אנו מבקשים לחלץ מן הזוועה שחרצה בבשרנו, מסר חיובי לעמנו ולעולם – מסר של מחויבות לערכי האדם והאנושות.

השואה שייכת למורשת האוניברסאלית של כל בני תרבות, היא שקבעה את אמות המידע לרוע המוחלט. לקחי השואה חייבים להיות לקוד תרבותי של חינוך לערכים הומניים, לדמוקרטיה, לזכויות אדם, לסובלנות וסבלנות, ונגד גזענות ואידיאולוגיות טוטליטריות.

מהר הזיכרון בירושלים יוצאת לעולם קריאתו של הלל הזקן: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" ואידך זיל גמור!

זהו המסר שלנו לאנושות, זאת המורשת לדורות הבאים.